

ทบทวนมาตรการ 5 ชาติ ประเทศอื่นคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กันอย่างไร ?

ประเภทเครื่องดื่ม	มาตรการ	ไทย	สหรัฐฯ	สิงคโปร์	ออสเตรเลีย	แอฟริกาใต้	นอร์เวย์
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	การควบคุมฉลาก	X	X	X	X	X	X
	การควบคุมการโฆษณา	X	X	X	X	X	X
	การออกใบอนุญาตจำหน่าย	X	X	X	X	X	X
	การเก็บภาษีสรรพสามิต	X	X	X	X	X	X
	การจำกัดอายุผู้ซื้อ	X	X	X	X	X	X
เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์	การควบคุมฉลาก	X	X	X	X	X	X
	การควบคุมการโฆษณา	X	X	X	X	X	-
	การออกใบอนุญาตจำหน่าย	-	-	-	-	-	-
	การเก็บภาษีสรรพสามิต	X	X	-	-	-	-
	การจำกัดอายุผู้ซื้อ	-	-	-	-	-	-
เครื่องดื่มที่ปราศจากแอลกอฮอล์	การควบคุมฉลาก	-	X	-	-	X	-
	การควบคุมการโฆษณา	-	X	-	-	X	-
	การออกใบอนุญาตจำหน่าย	-	-	-	-	-	-
	การเก็บภาษีสรรพสามิต	-	-	-	-	-	-
	การจำกัดอายุผู้ซื้อ	-	-	-	-	-	-

ทบทวนมาตรการบังคับใช้กฎหมายและจัดเก็บภาษี 5 ประเทศ กรณีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี ฉลากระบุ 'ไม่มีแอลกอฮอล์' ห้ามใช้คำว่า 'เบียร์' ในโฆษณา หากพบผลเสียต่อสุขภาพต้องเก็บภาษีเพิ่ม รวมทั้งป้องกันการจำหน่ายในสถานศึกษา

การวิจัยเรื่อง 'ทบทวนมาตรการ แนวทาง การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการออกอนุบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 : กรณีเครื่องดื่มที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี' โดย 'นงนุช จินดารัตนาภรณ์' เพื่อทบทวนกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องในการควบคุมเครื่องดื่มที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี โดยสืบค้นและรวบรวมข้อมูลของภาครัฐ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา

สิงคโปร์ ออสเตรเลีย แอฟริกาใต้ และนอร์เวย์ รวมทั้ง สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาคนโยบาย วิชาการและประชาสังคม อีกทั้ง เพื่อศึกษาผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการควบคุมนั้นด้วย

จากการศึกษาเอกสารพบว่า ประเทศไทย สิงคโปร์ ออสเตรเลีย และแอฟริกาใต้ ใช้กฎหมายอาหารในการควบคุมฉลากการโฆษณา ไม่เกิน 0.5 ดีกรี ส่วนนอร์เวย์ ใช้กฎหมายอาหารเช่นกัน แต่ไม่เกิน 0.7 ดีกรี ส่วนออสเตรเลียมีแนวปฏิบัติของภาคเอกชนในการควบคุมโฆษณาด้วย ในขณะที่สหรัฐอเมริกาใช้กฎหมายแอลกอฮอล์ในการควบคุมฉลากและโฆษณาและใช้กฎหมายสรรพสามิตในการจัดเก็บภาษี

การควบคุมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านฉลาก การโฆษณา และการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการควบคุม แม้ไม่มีเอกสารยืนยันชัดเจน แต่จากการสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็มีความคิดเห็นว่าการกำหนดให้เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ต่ำกว่า 0.5 ดีกรีไม่ใช่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาจทำให้สัญลักษณ์ โลโก้ เป็นที่จดจำ จูงใจเด็กและเยาวชนคุ้นเคยกับเครื่องดื่มและเป็นประตูสู่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เพราะสามารถวางจำหน่ายในสถานที่ต่างๆ ได้

จากผลการศึกษาสามารถสรุปข้อเสนอแนะเพื่อควบคุมเครื่องดื่มที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี ดังนี้

ด้านการพัฒนานโยบายเพื่อควบคุม

- **ด้านฉลาก** ปริมาณไม่เกิน 0.5 ต้องระบุ ‘เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์’ ปริมาณไม่เกิน 0.05 หรือ 0.0 ดีกรี ต้องระบุ ‘เครื่องดื่มที่ปราศจากแอลกอฮอล์’ ต้องไม่มีข้อความเพื่อรักษาหรือมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ไม่มีข้อความแสดงปริมาณแอลกอฮอล์ เช่น ‘เข้ม (strong)’ ‘full alcohol strength’ ไม่นำเสนอทั้งทางตรงทางอ้อมว่าเป็น ‘เครื่องดื่มแอลกอฮอล์’

- **ด้านการโฆษณา** กำหนดให้เป็นไปตามการควบคุมฉลาก ไม่สามารถใช้คำว่า ‘เบียร์’ ได้ การโฆษณาต้องไม่ทำให้สับสน ห้ามมีตราสินค้ามากกว่าสองตราหรือที่แตกต่างกัน รวมทั้ง ต้องไม่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรู้สึกว่าการดื่มเครื่องดื่มนี้

- **การควบคุมการเข้าถึง** หากมีงานวิจัยที่สามารถชี้ว่าเครื่องดื่มปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี มีผลกระทบต่อสุขภาพ ก็มีความเป็นไปได้ที่จะมีการเก็บภาษีสรรพสามิตเพิ่ม นอกจากนี้ ต้องอ้างอิง พ.ร.บ.สุรา 2551 เพื่อป้องกันการจำหน่ายในสถานศึกษาด้วย

- **การปรับแก้กฎหมาย** พ.ร.บ.สรรพสามิต พ.ศ.2560 และกฎหมายสุราเดิมแก้ไขนิยาม ‘สุรา’ ไม่รวมเครื่องดื่มที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี จึงไม่ถูกควบคุมภายใต้กฎหมาย ผลการศึกษาเสนอว่าควรปรับแก้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยไม่ต้องอ้างอิงนิยาม พ.ร.บ.สรรพสามิต พ.ศ.2560

ด้านการตอบโต้เพื่อควบคุม

- ใช้มาตรการคุณธรรมเพื่อตีตราอุตสาหกรรมสุราที่ใช้เครื่องดื่มการค้าให้เข้าใจว่าเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าขาดจริยธรรมในการทำตลาดกับเด็กและเยาวชน

- เปิดเผยความจริงให้คนในสังคมรู้จักฤทธิ์ของอุตสาหกรรมสุราที่กระตุ้นให้ดื่มมากขึ้น รวมทั้ง ให้ความรู้แก่เยาวชนเพื่อการรู้เท่าทันการทำตลาดของอุตสาหกรรมสุรา

ด้านกลไกการทำงานเพื่อควบคุม

สร้างความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สคอ.) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กรมสรรพสามิต กรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยให้มีการประชุมหารือ วางแผน ดำเนินงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเข้าใจกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้ง พัฒนากฎหมายและมาตรการการมีส่วนร่วม ตลอดจน บทบาทในการควบคุมและป้องกันเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ควรดำเนินงานร่วมกันเพื่อควบคุมและป้องกันเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี ดังนี้

(1) การศึกษาความเป็นไปได้ในการควบคุมการโฆษณา โดยให้ อย. ออกประกาศ เพื่อควบคุมการ โฆษณาหรือการแสดงโลโก้ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี โดยห้ามนำไปใช้ในสินค้าอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น เบียร์ สุรา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

(2) ด้านการควบคุมการเข้าถึง ให้ใช้การอ้างอิงประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ในสถานศึกษา เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2552 เพื่อ ป้องกันไม่ให้เกิดการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เกิน 0.5 ดีกรี ในสถานศึกษา

(3) การปรับแก้กฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรมีการปรับแก้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 โดยไม่ต้องอ้างอิงนิยามตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560